

Byla C-28/22**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2022 m. sausio 12 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Lenkija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. lapkričio 19 d.

Ieškovai:

TL

WE

Atsakovė:

Getin Noble Bank S.A.

Pagrindinės bylos dalykas

Byla dėl mokėjimo reikalavimo, kuriuo reikalaujama grąžinti sumas, ieškovų sumokėtas bankui pagal hipoteka užtikrintą paskolos sutartį, kuri vėliau buvo pripažinta negaliojančia. Atsakovės nurodyta gautų pinigų sulaikymo teisė, kuri grindžiama reikalavimais, kad paskolos gavėjai grąžintų gautas sumas, suteikia bankui galimybę sustabdyti prievolės vykdymą, kol ieškovai įsipareigos įvykdyti priešpriešinę prievolę arba pateiks šios prievolės įvykdymo užtikrinimą. Sulaikymo teisės įgyvendinimo veiksmingumas priklauso nuo įvertinimo, ar banko reikalavimui grąžinti gautas sumas yra suėjęs senaties terminas.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (toliau – Direktyva 93/13) (OL L 95, 1993 4 21; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 6 straipsnio 1 dalies ir 7 straipsnio 1 dalies aiškinimas.

Prejudiciniai klausimai

1. Ar su 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993 4 21; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 6 straipsnio 1 dalimi ir 7 straipsnio 1 dalimi suderinamas toks nacionalinės teisės aktų aiškinimas, pagal kurį tais atvejais, kai sutartis negali toliau galioti panaikinus jos neleistinas sąlygas, pardavėjo ar tiekėjo reikalavimų dėl restitucijos taikymo senaties termino pradžia siejama su bet kuriuo iš šių įvykių:
  - a) vartotojas pareiškia pardavėjui ar tiekėjui sutarties sąlygų neleistinumu grindžiamus reikalavimus ar prieštaravimus arba teismas *ex officio* praneša, kad sutarties sąlygos gali būti pripažintos neleistinomis, arba
  - b) vartotojas pareiškia, kad jis buvo išsamiai informuotas apie pasekmes (teisinius padarinius), kylančias dėl sutarties nebegaliojimo, taip pat apie pardavėjo ar tiekėjo galimybę pareikšti reikalavimus dėl restitucijos taikymo ir tokių reikalavimų apimtį, arba
  - c) teismo proceso metu patikrinama, ar vartotojas žino (suvokia) sutarties nebegaliojimo pasekmes (teisinius padarinius) arba ar buvo teismo informuotas apie tokias pasekmes, arba
  - d) įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo išsprendžiamas pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo ginčas?
2. Ar su 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalimi ir 7 straipsnio 1 dalimi suderinamas toks nacionalinės teisės aktų aiškinimas, pagal kurį tais atvejais, kai sutartis negali toliau galioti panaikinus jos neleistinas sąlygas, pardavėjas ar tiekėjas, kuriam vartotojas pareiškė su neleistinų sutarties sąlygų buvimu susijusius reikalavimus, neprivalo imtis savarankiškų veiksmų siekdamas patikrinti, ar vartotojas žino apie neleistinų sąlygų pašalinimo iš sutarties pasekmes arba apie galimybės tęsti sutarties vykdymą nebuvimą?
3. Ar su 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalimi ir 7 straipsnio 1 dalimi suderinamas toks nacionalinės teisės aktų aiškinimas, pagal kurį tais atvejais, kai sutartis negali toliau galioti panaikinus jos neleistinas sąlygas, vartotojų reikalavimų dėl restitucijos taikymo senaties terminas prasideda anksčiau nei pardavėjo ar tiekėjo reikalavimų dėl restitucijos taikymo senaties terminas?
4. Ar su 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 7 straipsnio 1 dalimi suderinamas toks nacionalinės teisės aktų aiškinimas, pagal kurį tais atvejais, kai sutartis negali toliau galioti panaikinus jos neleistinas sąlygas, pardavėjas ar tiekėjas

turi teisę nustatyti iš vartotojų gautų pinigų grąžinimo sąlygą, kad vartotojai įsipareigos mainais grąžinti iš pardavėjo ar tiekėjo gautas pinigų sumas ar pateiks jų grąžinimo užtikrinimą, o nustatant vartotojo mokėtinos sumos dydį neatsižvelgiama į sumas, kurių grąžinimo reikalavimui yra suėjęs senaties terminas?

5. Ar su 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 7 straipsnio 1 dalimi suderinamas toks nacionalinės teisės aktų aiškinimas, pagal kurį tais atvejais, kai sutartis negali toliau galioti panaikinus jos neleistinas sąlygas, vartotojas neturi teisės į visas ar dalį palūkanų už pavėluotą mokėjimą už laikotarpį nuo reikalavimo grąžintų gautas sumas įteikimo pardavėjui ar tiekėjui, kai pardavėjas ar tiekėjas pasinaudojo ketvirtajame klausime nurodyta teise?

Nurodomi Sąjungos teisės aktai ir jurisprudencija

Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis, 7 straipsnio 1 dalis; 2021 m. balandžio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Bank BPH* (C-19/20).

Nurodomi nacionalinės teisės aktai

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (1964 m. balandžio 23 d. Civilinis kodeksas) (suvestinė redakcija, Dz. U. 2020, 1740 pozicija) (toliau – CK) 117 straipsnis

1. *Turtiniams reikalavimams taikomas senaties terminas, išskyrus įstatyme numatytas išimtis.*
2. *Pasibaigus senaties terminui, asmuo, kuriam pareikštas reikalavimas, gali jo netenkinti, nebent jis atsisako pasinaudoti senaties terminu. Vis dėlto atsisakymas pasinaudoti senaties terminu jam nepasibaigus yra negaliojantis.*
- 2¹. *Pasibaigus senaties terminui, reikalavimas vartotojui negali būti pareikštas.*

CK 117¹ straipsnis

1. *Išimtiniais atvejais teismas, įvertinęs šalių interesus, gali neatsižvelgti į vartotojui pareikšto ieškinio senaties termino pabaigą, jei to reikalauja teisingumas.*
2. *Naudodamasis 1 dalyje nurodyta teise, teismas visų pirma turėtų atsižvelgti į:*
  - 1) *senaties termino trukmę;*

2) laikotarpio nuo ieškinio senaties termino pabaigos iki ieškinio pareiškimo trukmę;

3) aplinkybių, dėl kurių ieškovas nepareiškė ieškinio, pobūdį, įskaitant skolininko elgesio poveikį ieškovo delsimui pareikšti ieškinį.

CK 118 straipsnis:

– Nuo 1990 m. spalio 1 d. iki 2018 m. gegužės 28 d. galiojusi redakcija:

Jei specialioje nuostatoje nenumatyta kitaip, senaties terminas yra dešimt metų, o reikalavimams dėl periodinių mokėjimų ir reikalavimams, susijusiems su ūkine veikla – treji metai.

– Nuo 2018 m. gegužės 29 d. galiojanti redakcija, išdėstyta *ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw* (2018 m. balandžio 13 d. Civilinio kodekso ir tam tikrų kitų įstatymų pakeitimo įstatymas) (Dz. U. 2018, 1104 pozicija) 1 straipsnyje:

Jei specialioje nuostatoje nenumatyta kitaip, senaties terminas yra šešeri metai, o reikalavimams dėl periodinių mokėjimų ir reikalavimams, susijusiems su ūkine veikla – treji metai. Vis dėlto senaties terminas baigiasi paskutinę kalendorinių metų dieną, išskyrus atvejus, kai senaties terminas yra trumpesnis nei dveji metai.

CK 120 straipsnio 1 dalis:

Senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai reikalavimas tampa vykdytinu. Jei reikalavimo vykdytinumas priklauso nuo konkrečių veiksmų, kurių turi imtis kreditorius, senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią reikalavimas taptų vykdytinu, jei kreditorius būtų kuo greičiau ėmėsis veiksmų.

CK 355 straipsnis

1. *Skolininkas privalo elgtis taip rūpestingai, kaip paprastai reikalaujama konkretaus pobūdžio santykiuose (deramas rūpestingumas).*

2. *Deramas skolininko rūpestingumas vykdant ūkinę veiklą nustatomas atsižvelgiant į tos veiklos profesinį pobūdį.*

CK 385¹ straipsnis:

1. *Su vartotoju sudarytos sutarties sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, nėra jam privalomos, jeigu jos nustato vartotojo teises ir pareigas,*

kurios prieštarauja gerai moralei ir šiurkščiai pažeidžia jo interesus (draudžiamos sutarties sąlygos). Tai netaikoma sąlygoms, kuriomis nustatomos pagrindinės šalių prievolės, kaina ar atlygis, jei jos suformuluotos nedviprasmiškai.

2. Jei sutarties sąlyga pagal 1 dalį nėra privaloma vartotojui, šalys privalo laikytis likusių sutarties sąlygų.

3. Sąlygomis, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, laikomos nuostatos, kurių turiniui vartotojas neturėjo realios įtakos. Visų pirma tai pavyzdinės sutarties, kurią vartotojui pasiūlė kita sutarties šalis, sąlygos.

4. Pareiga įrodyti, kad dėl sutarties sąlygos buvo atskirai derėtasi, tenka šaliai, kuri ja remiasi.

CK 405 straipsnis

Asmuo, kuris be teisinio pagrindo gavo turtinės naudos kito asmens sąskaita, privalo tą naudą grąžinti natūra arba, jei tai neįmanoma, atlyginti jos vertę.

CK 410 straipsnis

1. Pirmesnių straipsnių nuostatos visų pirma taikomos nepagrįstai gautoms sumoms.

2. Suma yra gauta nepagrįstai, jei ją sumokėjęs asmuo apskritai neturėjo tokios pareigos arba neturėjo pareigos asmeniui, kuriam sumokėjo, arba jei išnyko mokėjimo pagrindas arba nebuvo pasiektas numatytas mokėjimo tikslas, arba jei teisės aktas, pagal kurį kilo pareiga mokėti, negaliojo ir po įsipareigojimo įvykdymo netapo galiojantis.

CK 455 straipsnis

Jei prievolės įvykdymo terminas nėra nustatytas ir neišplaukia iš prievolės pobūdžio, prievolė turėtų būti įvykdyta iš karto po to, kai iš skolininko pareikalaujama ją įvykdyti.

CK 481 straipsnio 1 dalis

Jei skolininkas vėluoja įvykdyti piniginę prievolę, kreditorius gali reikalauti taikyti palūkanas už vėlavimo laikotarpį net jei nėra patyręs jokios žalos ir net jei vėlavimas atsirado dėl aplinkybių, už kurias skolininkas nėra atsakingas.

CK 496 straipsnis

Jei atsisakius sutarties šalys turi grąžinti sumas, kurias viena iš kitos buvo gavusios, kiekviena šalis turi sulaikymo teisę tol, kol kita šalis įsipareigoja grąžinti gautas sumas arba užtikrins jų grąžinimą.

CK 497 straipsnis

Pirmesnis straipsnis mutatis mutandis taikomas šalių sutarties nutraukimo arba negaliojimo atveju.

Ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (2018 m. balandžio 13 d. Civilinio kodekso ir tam tikrų kitų įstatymų pakeitimo įstatymas) 5 straipsnis

1. Reikalavimams, kurie atsirado iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos ir kuriems tą dieną dar nebuvo suėjęs senaties terminas, taikomos įstatymo, iš dalies pakeisto šio įstatymo 1 straipsniu, nuostatos.

<...>

3. Vartotojo reikalavimams, kurie atsirado iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos, kuriems tą dieną dar nebuvo suėjęs senaties terminas ir kurių senaties terminai nurodyti 1 straipsniu pakeisto įstatymo 118 straipsnyje ir 125 straipsnio 1 dalyje, taikoma ankstesnė 1 straipsniu pakeisto įstatymo redakcija.

4. Reikalavimams vartotojui, kuriems suėjo senaties terminas ir dėl kurių iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos nebuvo pareikštas senatimi grindžiamas prieštaravimas, nuo tos dienos taikomos senaties termino pabaigos pasekmės, išdėstytos naujoje 1 straipsniu pakeisto įstatymo redakcijoje.

Trumpas faktinių aplinkybių aprašymas

- 1 Ieškovai (paskolos gavėjai), kaip vartotojai, 2007 m. rugsėjo 7 d. sudarė hipoteka užtikrintą paskolos sutartį su banku, kurio teisių perėmėja yra atsakovė. Paskolos suma buvo nustatyta Lenkijos zlotais (PLN) ir indeksuota užsienio valiuta – Šveicarijos frankais (CHF). Paskolos suma PLN buvo perskaičiuota į CHF taikant valiutos pirkimo kursą, nustatytą banko valiutų kursų lentelėje. Tokiu būdu CHF išreikšta suma buvo mėnesinių paskolos įmokų nustatymo pagrindas. Paskolos palūkanų norma priklausė nuo LIBOR (CHF) bazinės palūkanų normos. Paskolos gavėjai įsipareigojo mokėti paskolos įmokas PLN, o jų dydis buvo lygus įmokai, išreikštai CHF pagal valiutos pardavimo kursą, nustatytą banko valiutų kursų lentelėje mokėjimo dieną.

- 2 2021 m. lapkričio 19 d. teismo sprendimu paskolos sutartis pripažinta negaliojančia, nes negali toliau galioti pašalinus iš jos neleistinas sąlygas. Nustatyta, kad banko vienašališkai nustatytų kursų naudojimas atsiskaitymams pagal sutartį ir skirtingų pirkimo ir pardavimo kursų naudojimas atskiriems atsiskaitymams yra neleistinos sąlygos.
- 3 Bylos nagrinėjimo metu teismas paskolos gavėjus informavo, kad sutartis gali būti pripažinta negaliojančia. Jie taip pat buvo informuoti, kad tokiu atveju privalės grąžinti pagrindinę paskolos sumą iškart, kai bankas pareikalaus, ir kad jiems gali būti pareikšti banko reikalavimai sumokėti didesnes sumas. Ieškovai laikėsi savo pozicijos.
- 4 Ieškovai tiek tiesiogiai atsakovei adresuotoje pretenzijoje, tiek ieškinyje pateikė argumentus, kuriais įrodinėjo sutarties sąlygų neleistinumą ir jos negaliojimą. Atsakovė nuosekliai laikėsi pozicijos, kad jokių neleistinų sąlygų sutartyje nėra, o joje numatytos perskaičiavimo sąlygos yra pagrįstos ir galiojančios. Todėl ji atsisakė grąžinti gautas įmokas.
- 5 2021 m. liepos 9 d. ieškovams buvo įteikti banko raštai, kuriuose nurodyta, kad bankas pasinaudojo savo teise sustabdyti galimos prievolės vykdymą ieškovams, kol šie įvykdys priešpriešinę prievolę – grąžins iš banko pagal paskolos sutartį gautas sumas, arba užtikrins reikalavimo vykdymą.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 6 Tarp šalių išlieka ginčas dėl banko reikalavimams grąžinti pagrindinę paskolos sumą taikomo senaties termino.
- 7 Ieškovai laikosi pozicijos, kad banko reikalavimams taikomo senaties termino pradžia turi būti skaičiuojama nuo tada, kai bankas sužinojo ieškovų poziciją, išdėstyta raginime – pretenzijoje, kurioje ginčijamas sutarties galiojimas, arba kai buvo įteikta ieškinio kopija. Abu įvykiai įvyko 2017 m., o tai reiškia, kad banko reikalavimo senaties terminas suėjo 2020 m. Be to, ieškovai pažymi, kad sutarties ar jos sąlygų galiojimas gali būti ginčijamas ne vien teisme. Priešingas požiūris būtų pernelyg griežtas, nes apribotą galimybę ginti vartotojų interesus pagal Direktyvą 93/13.
- 8 Atsakovė nurodo, kad banko reikalavimams taikomas senaties terminas dar neprasidėjo, ir teigia, kad reikalavimo senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tada, kai teismas galutinai išsprendžia ginčą dėl sutarties sąlygų veiksmingumo ir paskolos sutarties galiojimo. Atsakovė taip pat ginčija galimybę nustatyti proceso šalių teises ir pareigas pagal direktyvos nuostatas.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 9 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą grindžiamas iš nacionalinės teisės kylančia prielaida, kad neleistinų sutarties sąlygų įtraukimo į sutartį ir jų pašalinimo iš sutarties pasekmė yra sutarties negaliojimas, o tai savo ruožtu lemia abiejų šalių reikalavimus gražinti viena kitai atliktus mokėjimus, kylančius iš pareigos gražinti nepagrįstai gautas sumas (CK 410 straipsnis). Atsižvelgdama į sutarties negaliojimą, atsakovė turi teisę sulaikyti iš ieškovų gautas sumas, kol pastarieji įsipareigos gražinti panaudotą sumą arba užtikrins reikalavimą ją gražinti, su sąlyga, kad banko reikalavimams pinigų sulaikymo metu nėra suėjęs senaties terminas.
- 10 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, vadovaudamasis *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) jurisprudencija (2021 m. gegužės 7 d. nutarimas, bylos Nr. III CZP 6/21), visų pirma pabrėžė, kad Direktyvos 93/13, ypač jos 6 straipsnio, perkėlimas į nacionalinę teisę CK 385¹ straipsniu turėtų būti suprantamas taip, kad neleistina sąlyga negalioja nuo pat pradžių (*ab initio*) ir pagal įstatymą (*ipso iure*), o teismas privalo į tai atsižvelgti *ex officio*. Vis dėlto vartotojas, kuris žino apie sąlygos neleistinumą, gali prieštarauti jos pašalinimui sutikdamas su ja. Tai veiksminga tik tuo atveju, jei jis buvo išsamiai informuotas apie teisinius padarinius, kuriuos gali sukelti šios sąlygos neveiksmingumas (negaliojimas). Jis taip pat turėtų būti informuotas apie galimybę per protingą terminą patvirtinti sąlygą ir pareikšti privalomą vertinimą dėl to, ar ilgalaikio sutarties negaliojimo pasekmės jam yra ypač nepalankios. Vartotojui pareiškus nesutikimą, neleistina sąlyga tampa neveiksminga (negaliojanti). Jei paskolos sutarties vykdymas nebegali būti tęsiamas be šios sąlygos, vartotojas ir paskolos davėjas turi teisę pareikšti atskirus reikalavimus dėl pagal sutartį vienas kitam atliktų mokėjimų gražinimo.
- 11 Sankcija, taikoma dėl neleistinų sutarties sąlygų įtraukimo į sutartį, turi turėti tokį poveikį, kad nuo atsisakymo patvirtinti sąlygą, be kurios paskolos sutartis negali galioti, dienos arba nuo dienos, kai pasibaigia terminas sąlygai patvirtinti, sustabdymo būseną (t. y. sustabdyto negaliojimo būseną, kai sutartis nesukelia teisinių pasekmių) išnyksta ir sutartis tampa visiškai neveiksminga (negaliojanti) arba įsigalioja atgaline data (*ex tunc*) įtraukiant į ją pakeistą sąlygą. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atkreipė dėmesį į tokiai sankcijai būdingus pavojus, kylančius dėl to, kad vartotojas privalo pateikti pareiškimą apie ketinimą ginčyti nesąžiningas sutarties sąlygas ir šiam veiksmui taikomi tam tikri formalūs reikalavimai. Visų pirma kyla abejonių dėl šios konstrukcijos pasekmių nustatant pardavėjo ar tiekėjo reikalavimų senaties termino pradžią ir reikalavimų vykdytinumo terminą, taip pat nustatant skolininko vėlavimą įvykdyti prievolę, kuris yra prievolės mokėti įstatyme nustatytas palūkanas už vėlavimą pagrindas.
- 12 Nesant atitinkamų šiuos klausimus reglamentuojančių nuostatų, teismas mato būtinybę pasirinkti Direktyvos 93/13 tikslus atspindintį bendrųjų nuostatų aiškinimą; visų pirma reikia išaiškinti, kokį poveikį šio teisės akto nuostatos turi

šalių tarpusavio atsiskaitymų apimčiai tuo atveju, kai sutartis, kurioje yra nesąžiningų sąlygų, negali toliau galioti.

- 13 Taip pat atrodo, kad būtina išaiškinti 2021 m. balandžio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimu byloje C-19/20 nustatyto reikalavimo informuoti vartotoją apie restitucijos taikymą dėl nesąžiningų sutarties sąlygų negaliojimo apimtį. Kalbant konkrečiai, reikia išsiaiškinti, ar tokio informavimo būtinumo pripažinimas gali turėti įtakos šalių teisių ir pareigų, susijusių su reikalavimais dėl restitucijos taikymo, apimčiai. Visų pirma prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Teisingumo Teismas jau yra išaiškinęs, jog visiškai minėtoje direktyvoje numatytos apsaugos veiksmingumui būtina, kad nacionalinis teismas, kuris *ex officio* konstatavo sąlygos nesąžiningumą, galėtų taikyti visus dėl tokio konstatavimo kylančius padarinius nelaukdamas, kol vartotojas, informuotas apie turimas teises, pateiks prašymą pripažinti tokią sąlygą negaliojančia (2016 m. gruodžio 21 d. sprendimo sujungtose bylose C-154/15, C-307/15 ir C-308/15 59 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 14 Be to, atrodo, kad visi sąlygos pripažinimo nesąžininga padariniai taip pat turėtų apimti veiksmingų reikalavimų dėl restitucijos taikymo užtikrinimą vartotojui.
- 15 **Pirmuoju klausimu (I punkto 1 papunktis)** siekiama išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 nuostatų turinys turi įtakos nacionalinės teisės aktų, susijusių su reikalavimų, ypač dėl restitucijos taikymo paskolos sutarties negaliojimo atveju, senaties terminais, aiškinimui.
- 16 Reikalavimas grąžinti nepagrįstai sumokėtą sumą tampa vykdytinas, kai jis nepatenkinamas per skolininkui pateiktame raginime nurodytą terminą. Jei reikalavimo vykdytinumas priklauso nuo konkrečių kreditoriaus veiksmų, senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią reikalavimas taptų vykdytinas, jei kreditorius būtų kuo greičiau ėmėsis tokių veiksmų.
- 17 Prielaida, kad pardavėjo ar tiekėjo reikalavimams grąžinti nepagrįstai sumokėtas sumas taikomas senaties terminas gali būti pradėtas skaičiuoti tik nuo to momento, kai sutartis tapo visiškai negaliojanti, reiškia, kad pardavėjas ar tiekėjas negali reikalauti įvykdyti šioje sutartyje nustatytos prievolės sutarties vykdymo sustabdymo metu. Jis taip pat negali reikalauti grąžinti nepagrįstai sumokėtos sumos, nes sprendimą dėl sąlygos ir sutarties galiojimo iš esmės priima vartotojas. Kadangi pardavėjas ar tiekėjas negali pareikšti tokių reikalavimų ir taip paversti savo reikalavimus dėl restitucijos taikymo vykdytinais, apie senaties termino pradžią negali būti nė kalbos. Situacija pasikeičia tik tada, kai vartotojas patvirtina neleistiną sąlygą arba atsisako ją patvirtinti.
- 18 Vartotojo reikalavimams dėl restitucijos taikymo senaties terminas negali būti pradėtas skaičiuoti anksčiau, nei vartotojas sužinojo arba turėjo sužinoti apie sąlygos neleistinumą. Tik tada vartotojas galėjo pareikalauti, kad pardavėjas ar tiekėjas grąžintų gautas sumas (CK 455 straipsnis), t. y. imtis veiksmų, nurodytų CK 120 straipsnio 1 dalyje.

- 19 Dėl pirmojo klausimo a punkto (I punkto 1 papunkčio a dalis), atsižvelgiant į nuostatų dėl reikalavimo senaties termino aiškinimą, pagal kurį tam, kad senaties terminas būtų pradėtas skaičiuoti, vartotojas turi būti aktyvus, kyla abejonių, ar nepažeidžiamas Direktyva 93/13 vartotojui suteiktos apsaugos veiksmingumas. Tokiu atveju pardavėjas ar tiekėjas, siūlantis vartotojams sutartis, kuriose yra nesąžiningų sąlygų, nesant jokių vartotojo veiksmų gali būti faktiškai atleistas nuo atsakomybės už šių sutarčių turinį. Visa direktyvoje numatyta vartotojų apsaugos sistema grindžiama prielaida, kad turi būti pašalinti šalių derybinių pozicijų ir savo teisių žinojimo skirtumai. Vartotojai gali nežinoti apie sutartyje esančios sąlygos nesąžiningumą arba nesuvokti savo teisių pagal Direktyvą 93/13 apimties (2021 m. birželio 10 d. Teisingumo Teismo sprendimo *BNP Paribas Personal Finance SA*, sujungtos bylos C-776/19–C-782/19, 45 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Dėl to kyla klausimas, susijęs su direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos užtikrinti, kad egzistuočių tinkamos ir veiksmingos priemonės užkirsti kelią nuolatiniams nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, sudaromose su vartotojais, įvykdymu.
- 20 Taip pat gali kilti abejonių, ar bus įvykdyta direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga užtikrinti, kad nesąžiningos sąlygos sutartyse, sudaromose su vartotojais, nebūtų privalomos vartotojui pagal nacionalinę teisę. Jei daroma prielaida, kad, nepaisant nesąžiningos sąlygos įtraukimo į sutartį, pardavėjas ar tiekėjas atleidžiamas nuo pareigos laiku pareikšti reikalavimus dėl restitucijos taikymo, ši sąlyga faktiškai turi įtakos vartotojo padėčiai (teisėms ir pareigoms).
- 21 Kita vertus, nustatčius, kad sutarties sąlyga yra nesąžininga, iš esmės turi būti atkurta faktinė ir teisinė padėtis, kurioje vartotojas būtų atsidūręs, jei tos sąlygos nebūtų buvę. Dėl tokios pasekmės nereikalaujama, kad vartotojas būtų atleistas nuo pareigos grąžinti nepagrįstai gautą sumą.
- 22 Be to, tiek Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje, tiek CK 385¹ straipsnio 1 dalyje numatytas tik vienašališkas nesąžiningos (neleistinos) sąlygos negaliojimas (vartotojui). Pardavėjas ar tiekėjas negali vienašališkai remtis sutarties sąlygų neleistinumu ir tuo pagrindu reikšti reikalavimus vartotojui. Tik vartotojas turi teisę pareikšti, kad sutarties sąlyga yra neleistina. Neatrodo, kad dėl vartotojų apsaugos nuostatų taikymo pardavėjas ar tiekėjas būtų įpareigotas pareikšti reikalavimus grąžinti sumas iš karto po jų išmokėjimo (o vartotojas – grąžinti gautas sumas). Tokiu atveju vartotojas dėl ekonominių aplinkybių gali būti priverstas sutikti toliau laikytis nesąžiningų sąlygų.
- 23 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, išskyrus toliau nurodytas išimtis, nemato kliūčių pardavėjo ar tiekėjo reikalavimų senaties termino pradžią sieti su momentu, kai pardavėjas ar tiekėjas sužinojo apie tai, kad vartotojas jam reiškia reikalavimus remdamasis nesąžiningų sutarties sąlygų buvimu. Norint galutinai išspręsti šį klausimą, reikia įvertinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje ir 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos nuostatos daro įtaką nacionalinės teisės, reglamentuojančios reikalavimų dėl restitucijos taikymo ir šalių tarpusavio atsiskaitymų tvarką, aiškinimui ir apimčiai.

- 24 Kalbant apie **pirmojo klausimo b ir c punktus (I punkto 1 papunkčio b ir c dalys)**, šis klausimas susijęs su abejonėmis dėl papildomų reikalavimų vartotojui, susijusių su būtinybe, kad jis taip pat pateiktų pareiškimą, jog supranta nesąžiningų sutarties sąlygų ginčijimo pasekmes.
- 25 Jei vartotojas pareiškia reikalavimus dėl restitucijos taikymo, kurie suponuoja visos sutarties neveiksmingumą (negaliojimą), pardavėjui ar tiekėjui (kreditoriui), kuriam pareškiami tokie reikalavimai, gali būti neaišku, ar juos reikšdamas vartotojas buvo tinkamai informuotas apie sąlygos nesąžiningumo pasekmes. Tai svarbus klausimas, nes nuo to priklauso pardavėjo ar tiekėjo reikalavimams dėl restitucijos taikymo galiojančio senaties termino pradžia.
- 26 Pardavėjui ar tiekėjui neturi būti suteikta galimybė susipažinti su vartotojo ne teismo tvarka gauta informacija. Vartotojo reikalavimų dėl restitucijos taikymo, grindžiamų teiginiu, kad paskolos sutartis tapo visiškai neveiksminga (negaliojanti), pareiškimas negali būti laikomas tos sutarties vykdymo sustabdymo būsenos pabaiga, jei kartu su juo nepateikiamas aiškus vartotojo pareiškimas, patvirtinantis, kad jis gavo išsamią informaciją. Bylos nagrinėjimo metu teismas, vykdydamas informavimo pareigą, gali pats ištaisyti tokio pareiškimo nepateikimo trūkumą, o jei vartotojas palaiko reikalavimus dėl restitucijos taikymo po to, kai jis buvo informuotas, tai yra tolygu atsisakymui patvirtinti sąlygą ir (galbūt) atsisakymui nuo apsaugos nuo visiško sutarties neveiksmingumo (negaliojimo) pasekmių.
- 27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, vartotojo įpareigojimas ne tik pareikšti reikalavimus pardavėjui ar tiekėjui, bet ir pateikti papildomus pareiškimus, jau nekalbant apie reikalavimą, kad tokie pareiškimai turi būti tikrinami tik vykstant teismo procesui, gali padaryti praktiškai neįmanomą arba pernelyg apsunkinti Direktyvoje 93/13 vartotojui suteiktų teisių įgyvendinimą.
- 28 2021 m. balandžio 29 d. Sprendime *Bank BPH, C-19/20*, Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį, siejamą su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, reikia aiškinti taip, kad nacionalinis teismas, pripažinęs pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudarytos sutarties sąlygą nesąžininga, pagal nacionalines procesines normas ir įvykus rungimosi principu grindžiamam ginčui, privalo informuoti vartotoją apie teises pasekmes, kurias gali sukelti tokios sutarties panaikinimas, nepriklausomai nuo to, ar vartotojui atstovauja profesionalus atstovas. Atrodo, kad ši pareiga taikoma (sprendimo 92 ir 93 punktai) tais atvejais, kai sutarties sąlygos nesąžiningumas ir jo pasekmės nustatomi teismui nagrinėjant bylą *ex officio*.
- 29 Taip pat nėra pagrindo manyti, kad pardavėjas ar tiekėjas gali likti pasyvus ir nesiimti jokių veiksmų prieš pasibaigiant senaties terminui nepaisant to, kad tam tikri reikalavimai jam buvo pareikšti ir kad jis žinojo vartotojo poziciją.

- 30 Be to, dėl *Sąd Najwyższy* nustatytų reikalavimų neatitinkančio vartotojo prašymo neveiksmingumo pardavėjas ar tiekėjas vėluos įvykdyti savo prievolę tik nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo momento. Tai neleistų priteisti vartotojo naudai palūkanų nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos. Tai reikštų, kad pardavėjas ar tiekėjas gali ne tik prieštarauti reikalavimams, bet ir laukti tolesnių vartotojo veiksmų be didesnių pasekmių, tikėdamasis, kad pastarasis gali būti nesuinteresuotas arba negalėti inicijuoti bylos teisme.
- 31 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, tai ne tik pernelyg apsunkintų vartotojų naudojimąsi direktyva suteiktomis teisėmis, bet ir labai pakenktų atgrasomajam vartotojų apsaugos sistemos poveikiui. Pardavėjas ar tiekėjas galėtų tikėtis, kad kai kurie vartotojai, dėl kurių reikalavimų buvo pareikšti prieštaravimai, susilaikys nuo tolesnio savo teisių įgyvendinimo. Net jei vartotojas pasižymėtų pakankamu užsispyrimu, pardavėjas ar tiekėjas nepatirtų jokių praktinių pasekmių dėl vėlavimo patenkinti teisėtus vartotojo reikalavimus.
- 32 Nepaisant to, kas išdėstyta, atrodo, kad siūlomas sprendimas prieštarauja lygiavertiškumo principui, nes iš sutarties, kuri tapo negaliojanti dėl kitos priežasties nei nesąžiningų sąlygų įtraukimas, šalies nereikalaujama, kad ji imtųsi kitų veiksmų nei raginimo grąžinti sumokėtas sumas pateikimas, kad reikalavimai dėl restitucijos taikymo taptų vykdytini.
- 33 Tam, kad būtų laikomasi lygiavertiškumo principo, reikia, kad nagrinėjama nacionalinė taisyklė būtų vienodai taikoma tiek Sąjungos, tiek vidaus teisės pažeidimu grindžiamiems ieškiniams, kurių dalykas ir pagrindas panašūs (Teisingumo Teismo sprendimo sujungtose bylose C-698/18 ir C-699/18 76 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 34 Kalbant apie **pirmojo klausimo d punktą (I punkto 1 papunkčio d dalis)**, atrodo, kad visiško sutarties neprivalomumo susiejimas su įsiteisėjusiu teismo sprendimu dėl sutarties sąlygų nesąžiningumo susilpnina vartotojo padėtį taip, kad kyla grėsmė Direktyvos 93/13 tikslų įgyvendinimui. Vartotojas netenka teisės pateikti pareiškimą dėl sutikimo su neleistinų sąlygų privalomumu arba dėl jų pakeitimo kita sąlyga tik galutinai išsprendus ginčą. Tuomet pardavėjas ar tiekėjas įgyja teisę pareikšti reikalavimus, kylančius iš sutarties negaliojimo. Tai ne tik turės įtakos pardavėjo ar tiekėjo reikalavimams taikomo senaties termino pradžiai, bet ir panaikins galimybę priteisti vartotojo naudai palūkanas nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos. Tokiu atveju pardavėjas ar tiekėjas nebus suinteresuotas tenkinti vartotojo reikalavimų, grindžiamų Direktyvą 93/13 perkeliančiomis nuostatomis. Atrodo, kad kils pavojus direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nustatytai pareigai užtikrinti, kad egzistuočiau pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, sudaromose su vartotojais.
- 35 Be to, direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga bus pažeista dėl to, kad iki ginčo išsprendimo bus pratęstas laikotarpis, per kurį nesąžiningos sutarties sąlygos faktiškai turės įtakos vartotojo teisėms ir pareigoms.

- 36 Taip pat nuostata, kad būtinas įsiteisėjęs teismo sprendimas, paneigia Direktyvoje 93/13 įtvirtintos vartotojų apsaugos sistemos esminę prielaidą, kad nesąžininga sutarties sąlyga turi būti laikoma niekada neegzistavusia, o ne panaikinama teismo sprendimu.
- 37 Todėl, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad jomis draudžiamas toks nacionalinės teisės aiškinimas, pagal kurį tais atvejais, kai sutartis negali toliau galioti panaikinus jos neleistiną sąlygą, pardavėjo ar tiekėjo reikalavimams dėl restitucijos taikymo galiojančio senaties termino pradžia siejama ne tik su vartotojo pardavėjui ar tiekėjui pateiktų reikalavimų ar prieštaravimų, grindžiamų sutarties sąlygų neleistinumu (arba teismo informavimu *ex officio* apie galimybę pripažinti sąlygas neleistinomis), bet ir su tolesnių vartotojo pareiškimų pateikimu arba teismo proceso metu atliekamu patikrinimu, ar vartotojas žino (suvokia) apie sutarties nebegaliojimo pasekmes (teisinius padarinius), arba teismo informavimu apie šias pasekmes, ypač su įsiteisėjusio teismo sprendimo, kuriuo išsprendžiamas pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo ginčas, priėmimu.
- 38 **Antruoju klausimu** (I punkto 2 papunktis) prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar tais atvejais, kai pardavėjas ar tiekėjas turi žinoti apie sutarties, kurią sudarė su vartotoju, sąlygos neleistinumą, arba kai vartotojas pareiškė jam tokiu neleistinumu grindžiamą reikalavimą, pardavėjas ar tiekėjas yra atleidžiamas nuo pareigos imtis veiksmų, kad patikrintų, ar būtina pareikalauti, kad vartotojas grąžintų gautą sumą suėjus reikalavimų dėl restitucijos taikymo pareiškimo terminui.
- 39 Darant prielaidą, kad pagal direktyvos 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį nedraudžiama pripažinti, jog visos sutarties negaliojimo pasekmės atsiranda tik po to, kai vartotojas pareiškia, kad buvo išsamiai informuotas apie teises pasekmes, reikia išsiaiškinti, ar, siekiant užtikrinti vartotojų apsaugos sistemos veiksmingumą, pardavėjas ar tiekėjas privalo savo iniciatyva imtis veiksmų, kad patikrintų, ar vartotojas žino apie sutarties negaliojimo galimybę ir su jos negaliojimu susijusias pasekmes. Tokie veiksmai galėtų būti tinkamos informacijos suteikimas vartotojui apie abiejų šalių teises ir pareigas sutarties nutraukimo atveju, ypač apie reikalavimus, kuriuos vartotojas galėtų pareikšti.
- 40 Atrodo, kad pardavėjo ar tiekėjo įpareigojimas pačiam imtis veiksmų, kad įsitikintų vartotojo pareiškimo veiksmingumu, ir atsižvelgimas į pardavėjo ar tiekėjo neveikimą vertinant, ar pardavėjo ar tiekėjo reikalavimams yra suėjęs senaties terminas, bus simetriškas pripažinimui, kad vartotojo reikalavimams taikomo senaties termino pradžia ar pabaiga priklauso nuo to, ar vartotojas turėjo galimybę sužinoti savo teises. Abi sutarties šalys, vykdydamos pareigą elgtis rūpestingai, privalėtų imtis veiksmų savo teisėms apsaugoti tuo metu, kai racionaliai įvertintos aplinkybės rodytų, kad yra tokia būtinybė. Neveikimas galėtų turėti įtakos senaties termino reikalavimams dėl restitucijos taikymo suėjimui. Tokia pareiga visų pirma turėtų galioti pardavėjui ar tiekėjui, kurio

taikomos konkrečios standartinės sutarties sąlygos, vėliau perkeltos į su vartotoju sudarytą sutartį, jau buvo įvertintos atlikus nesąžiningų sąlygų patikrinimą ir įtrauktos į neleistinomis pripažintų bendrųjų sutarties sąlygų registrą (žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Travel Agency Partner*, C-119/15).

- 41 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad jomis draudžiamas toks nacionalinės teisės aiškinimas, pagal kurį nustatant senaties termino pradžią neatsižvelgiama į pardavėjo ar tiekėjo pareigą pačiam imtis veiksmų siekiant išsiaiškinti, ar vartotojas žino apie neleistinų sąlygų pašalinimo iš sutarties pasekmes arba apie galimybės tęsti sutarties vykdymą nebuvimą.
- 42 Atsakymas į **trečiąjį klausimą (I punkto 3 papunktis)** tampa aktualus, jei atsakant į pirmąjį ir antrąjį klausimus pripažįstama, kad pardavėjo ar tiekėjo reikalavimams taikomo senaties termino pradžia gali priklausyti nuo bet kokio įvykio, įvykusio pardavėjui ar tiekėjui gavus vartotojo raginimą grąžinti gautas sumas arba vartotojui užginčijus sutarties sąlygų veiksmingumą ar galiojimą.
- 43 Vartotojo pardavėjui ar tiekėjui reiškiamiems reikalavimams taikomo senaties termino klausimas taip pat yra prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-81/21 dalykas. Byloje C-81/21 teismas teiravosi, ar aiškinimas, pagal kurį vartotojo reikalavimams grąžinti gautas sumas taikomas senaties terminas turi būti skaičiuojamas nuo tada, kai šios sumos buvo sumokėtos, atitinka Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį.
- 44 Atsižvelgiant į ilgą dešimties metų ieškinio senaties terminą vartotojo reikalavimams pareikšti, nėra pagrindo *de facto* pernelyg pratęsti šį terminą ieškant aplinkybių, dėl kurių šio termino pradžia nukeliama, jeigu jis baigiasi tuo metu, kai vartotojas sužinojo arba, racionaliai vertinant, galėjo sužinoti apie sąlygos nesąžiningumą, taip pat turėjo galimybę pareikšti atitinkamus reikalavimus.
- 45 Vis dėlto tokia pozicija gali būti nepagrįsta, jei pripažįstama, kad pardavėjo ar tiekėjo reikalavimams taikomas senaties terminas nepradedamas skaičiuoti ne tik tol, kol vartotojas nepateikia reikalavimų, bet ir kol neįvykdomos papildomos sąlygos.
- 46 Akivaizdu, kad vartotojas sužino ir net labiau tikėtina, kad gali sužinoti apie savo reikalavimo teisę prieš pateikdamas pardavėjui ar tiekėjui raginimą grąžinti gautą sumą ir juo labiau prieš pateikdamas pareiškimą, kad žino sutarties negaliojimo pasekmes. Neigiamas šios situacijos pasekmes sušvelnina skirtingi senaties terminai (3 metai pardavėjo ar tiekėjo reikalavimams, 10 arba 6 metai vartotojo reikalavimams). Šiaip ar taip, vis tiek gali būti, kad bent daliai vartotojo reikalavimų sueis senaties terminas, kol vartotojas nuspręs pateikti pardavėjui ar tiekėjui raginimą grąžinti gautą sumą arba inicijuoti bylą teisme.

- 47 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, reikia išnagrinėti, ar tuo atveju, jei pardavėjo ar tiekėjo reikalavimams taikomas senaties terminas pradedamas skaičiuoti įvykus vienam iš pirmajame klausime nurodytų įvykių, Direktyvoje 93/13 numatytos vartotojų apsaugos veiksmingumo sumetimais nereikalaujama, kad pardavėjo ar tiekėjo reikalavimams taikomas senaties terminas negalėtų prasidėti arba bent jau pasibaigti prieš įvykstant šiam įvykiui.
- 48 Atsakymas į **ketvirtąjį klausimą (I punkto 4 papunktis)** tampa būtinas pripažinus, kad nėra kliūčių tam, kad vartotojo reikalavimams dėl restitucijos taikymo senaties terminas sueitų nepriklausomai nuo pardavėjo ar tiekėjo reikalavimų ir todėl anksčiau nei pardavėjo ar tiekėjo reikalavimams taikomas senaties terminas.
- 49 Jei senaties terminas vartotojo reikalavimams dėl restitucijos taikymo sueina prieš pardavėjui ar tiekėjui pasinaudojant visos iš vartotojo gautos sumos sulaikymo teise, dalinė restitucija vartotojui bus taikoma su sąlyga, kad vartotojas grąžins pardavėjui ar tiekėjui visą iš jo gautą sumą. Todėl abi šalys neturės teisės pareikšti reikalavimų dėl restitucijos taikymo vienoda apimtimi.
- 50 Teisingumo Teismas nusprendė (2021 m. birželio 10 d. Sprendimo *BNP Paribas Personal Finance*, sujungtos bylos C-776/19–C-782/19, 39 ir 40 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija), kad pagal direktyvos 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias yra taikomas senaties terminas ieškiniai dėl sutarties sąlygos nesąžiningumo nustatymo restitucinių pasekmių pareikšti. Senaties termino taikymas vartotojų pareikštiems ieškiniams grąžinti sumas, siekiant apginti iš Direktyvos 93/13 kylančias teises, savaime neprieštarauja veiksmingumo principui, su sąlyga, kad dėl šio termino taikymo pasinaudoti šia direktyva suteiktomis teisėmis netaps praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga.
- 51 Neatrodo, kad Teisingumo Teismo nustatytų reikalavimų galima laikyti tais atvejais, kai tik vartotojo reikalavimus dėl restitucijos taikymo riboja praėjęs laikas. Direktyvoje numatytų teisių veiksmingumui ir galimybei jomis pasinaudoti kyla pavojus, nes pardavėjo ar tiekėjo reikalavimams taikomo senaties termino pradžia nukeliama tiek, kad, nepaisant daug trumpesnio senaties termino, jiems taikomas senaties terminas visada bus suėjęs po to, kai daliai vartotojo reikalavimų gali būti suėjęs senaties terminas.
- 52 Dėl **penktojo klausimo (I punkto 5 papunktis)** teismas siekia įvertinti, ar nacionalinės teisės aiškinimas, kuriuo ribojamos vartotojo teisės, susijusios su reikalavimais dėl restitucijos taikymo, panaikinant pardavėjo ar tiekėjo atsakomybę už vėlavimą patenkinti teisėtus vartotojo reikalavimus, yra suderinamas su vartotojų apsaugos principais, kylančiais iš Direktyvos 93/13.
- 53 Teismui kyla dvi abejonės, kurių pirmoji atsiranda dėl to, kad, pripažinus, jog sutarties vykdymo sustabdymas tęsiasi iki bet kurio iš pirmojo klausimo b–

d punktuose aprašytų įvykių atsiradimo, pardavėjas ar tiekėjas vėluos įvykdyti prievolę ne nuo to momento, kai bus pareikalauta gražinti nepagrįstai gautą sumą, o tik nuo to momento, kai bus patikrinta, ar vartotojas žino apie negalėjimo toliau vykdyti sutartį (sutarties negaliojimo) pasekmes ir atsisako apsaugos nuo tokių pasekmių.

- 54 Aiškinimas, pagal kurį vartotojo reikalavimų vykdytinumas priklauso nuo atitinkamo pareiškimo pateikimo, iš esmės atima iš vartotojo teisę į palūkanas už pavėluotą mokėjimą už laikotarpį, kuris gali trukti kelerius metus, atsižvelgiant į teismo proceso trukmę. Tai labai susilpnintų vartotojų apsaugos veiksmingumą ir kartu pažeistų lygiavertiškumo principą.
- 55 Antroji abejonė yra susijusi su nustatymu momento, nuo kurio baigiasi skolininko vėlavimas, kai skolininkas pasinaudoja savo teise sulaikyti iš jo reikalaujamą sumą, kol kita šalis įvykdo savo prievolę arba pateikia jos įvykdymo užtikrinimą. Skolininko vėlavimas yra pagrindinė prievolės mokėti palūkanas atsiradimo sąlyga.
- 56 Nelygu pasirinktas aiškinimas, vėlavimas išnyksta visiškai (sulaikymo teisė turi grįžtamąją galią) arba tuo metu, kai pateikiamas pareiškimas dėl pasinaudojimo sulaikymo teise; tokiu atveju vartotojui būtų mokamos palūkanos, skaičiuojamos nuo termino, per kurį pardavėjas ar tiekėjas turėjo įvykdyti prievolę gavęs raginimą, pabaigos iki pasinaudojimo sulaikymo teise.
- 57 Kadangi ginčiuose dėl paskolos sutarčių, kaip antai nagrinėjamoje byloje, pasinaudojimas sulaikymo teise yra tikėtinas (pardavėjas ar tiekėjas iš esmės neigia vartotojo reikalavimų pagrįstumą), pardavėjas ar tiekėjas nelinkęs vykdyti prievolės vartotojui, o sulaikymo teisė nėra vienintelė priežastis nevykdyti prievolės. Todėl kyla abejonių, ar iki šiol taikytas nacionalinės teisės aiškinimas, susijęs su sulaikymo taikymo pasekmėmis, yra suderinamas su Direktyvoje 93/13 įtvirtintu vartotojų apsaugos veiksmingumo principu ir pareiga užtikrinti pakankamas ir veiksmingas priemones, užkertančias kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, sudaromose su vartotojais (direktyvos 7 straipsnio 1 dalis).
- 58 Todėl Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalis turėtų būti aiškinama taip, kad ja draudžiamas toks nacionalinės teisės aiškinimas, pagal kurį tais atvejais, kai sutartis negali toliau galioti panaikinus jos neleistinas sąlygas, apribojama pardavėjo ar tiekėjo atsakomybė už vėlavimą įvykdyti restitucinius vartotojo reikalavimus, apimančią visą laikotarpį nuo tada, kai vartotojas užginčija nesąžiningų sutarties sąlygų veiksmingumą ar jų galiojimą, iki tada, kai pardavėjas ar tiekėjas pareiškia savo pasirengimą patenkinti vartotojo reikalavimus.